

Sociology of Education

Designing a Competency Model for Faculty Members (Case Study: Farhangian University, Tehran City)

Raheleh Mehrara¹ , Abbas Khorshidi² *, Abolfazl Bakhtiari³ , Nader Barzegar⁴

1. PhD student, Department of Educational Management, Islamshahr Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran.
2. Professor, Department of Educational Management, Islamshahr Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran (Corresponding Author).
3. Assistant professor, Department of Educational Management, Farhangian University, Tehran, Iran.
4. Assistant Professor, Department of Educational Management, Islamshahr Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran.

❖ **Corresponding Author Email:** a_khorshidi40@yahoo.com

Research Paper

Abstract

Receive: 2024/04/19
Accept: 2024/07/08
Published: 2024/09/15

Keywords:

Competency, Faculty Members, Farhangian University, Teaching, Research, Information Technology.

Article Cite:

Mehrara R, Khorshidi A, Bakhtiari A, Barzegar N. (2024). Designing a Competency Model for Faculty Members (Case Study: Farhangian University, Tehran City), *Sociology of Education*. 10(2): 141-149.

Purpose: This study aimed to design a competency model for faculty members of Farhangian University in Tehran Province. The primary objective was to identify and assess the required competencies of faculty members to enhance the quality of teaching and research in universities.

Methodology: The research is applied in nature and employs an exploratory mixed-methods approach (qualitative-quantitative). The study population includes educational management experts in the qualitative section and all faculty members of Farhangian University in Tehran Province in the quantitative section. Data collection tools included semi-structured interviews in the qualitative section and questionnaires in the quantitative section. Data were analyzed using theoretical coding and confirmatory factor analysis.

Findings: The results showed that the competency model for faculty members consists of four main dimensions: ethical, scientific, communicative, and information technology competencies. Each of these dimensions includes several components and indicators that can help improve the quality of teaching and research at Farhangian University. For instance, ethical competencies encompass components such as decisiveness in performing duties and ensuring justice in the classroom.

Conclusion: The developed competency model can serve as a practical tool for assessing and improving the competencies of faculty members at Farhangian University. This model can help identify the strengths and weaknesses of faculty members and provide appropriate educational and developmental programs to enhance their performance.

<https://doi.org/10.22034/ijes.2024.2026720.1555>

<https://dorl.net/dor/20.1001.1.23221445.1401.15.1.1.0>

Creative Commons: CC BY 4.0

جامعه‌شناسی آموزش و پرورش

طراحی الگوی شایستگی اعضای هیأت علمی (مورد مطالعه دانشگاه فرهنگیان شهر تهران)

راحله مهرآرا^۱، عباس خورشیدی^{۲*}، ابوالفضل بختیاری^۳، نادر برزگر^۴

۱. دانشجوی دکتری، گروه مدیریت آموزشی، واحد اسلامشهر، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

۲. استاد، گروه مدیریت آموزشی، واحد اسلامشهر، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران (نویسنده مسئول).

۳. استادیار، گروه مدیریت آموزشی، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران.

۴. استادیار، گروه مدیریت آموزشی، واحد اسلامشهر، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

✦ ایمیل نویسنده مسئول: a_khorshidi40@yahoo.com

مقاله تحقیقاتی

چکیده

دریافت: ۱۴۰۳/۰۱/۳۱

پذیرش: ۱۴۰۳/۰۴/۱۸

انتشار: ۱۴۰۳/۰۶/۲۵

هدف: این پژوهش با هدف طراحی الگوی شایستگی اعضای هیأت علمی دانشگاه فرهنگیان استان تهران انجام شده است. شناسایی و ارزیابی شایستگی‌های مورد نیاز اعضای هیأت علمی به منظور بهبود کیفیت آموزش و پژوهش در دانشگاه‌ها از اهداف اصلی این مطالعه بوده است.

روش‌شناسی: این پژوهش از نظر اهداف، کاربردی و از نظر داده‌ها، آمیخته اکتشافی (کیفی-کمی) است. جامعه آماری پژوهش شامل خبرگان حوزه مدیریت آموزشی در بخش کیفی و کلیه اعضای هیأت علمی دانشگاه فرهنگیان استان تهران در بخش کمی است. ابزار گردآوری داده‌ها شامل مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته در بخش کیفی و پرسشنامه در بخش کمی بود. داده‌ها با استفاده از روش‌های کدگذاری نظری و تحلیل عاملی تاییدی تحلیل شدند.

یافته‌ها: نتایج پژوهش نشان داد که الگوی شایستگی‌های اعضای هیأت علمی شامل چهار بعد اصلی شایستگی‌های اخلاقی، علمی، ارتباطی و فناوری اطلاعات است. هر یک از این ابعاد شامل مولفه‌ها و شاخص‌های متعددی است که می‌تواند به بهبود کیفیت آموزش و پژوهش در دانشگاه فرهنگیان کمک کند. به عنوان مثال، شایستگی‌های اخلاقی شامل مولفه‌هایی نظیر قاطعیت در انجام وظایف کاری و برقراری عدالت در کلاس درس است.

بحث و نتیجه‌گیری: الگوی شایستگی‌های تدوین شده می‌تواند به عنوان یک ابزار کاربردی برای ارزیابی و بهبود شایستگی‌های اعضای هیأت علمی دانشگاه فرهنگیان مورد استفاده قرار گیرد. این الگو می‌تواند به شناسایی نقاط قوت و ضعف اعضای هیأت علمی کمک کرده و برنامه‌های آموزشی و توسعه‌ای مناسب برای بهبود عملکرد آنان ارائه دهد.

واژگان کلیدی:

الگوی شایستگی، اخلاقی، علمی، ارتباطی، فناوری اطلاعات

استناد مقاله:

مهرآرا ر، خورشیدی ع، بختیاری ا، برزگر ن. (۱۴۰۳). طراحی الگوی شایستگی اعضای هیأت علمی (مورد مطالعه دانشگاه فرهنگیان شهر تهران)، جامعه‌شناسی آموزش و پرورش، ۱۰(۲): ۱۴۱-۱۴۹.

<https://doi.org/10.22034/ijes.2021.541983.1184>

<https://dorl.net/dor/20.1001.1.23221445.1401.15.1.1.0>

Creative Commons: CC BY 4.0

شایستگی‌های اعضای هیأت علمی نقش بسزایی در بهبود کیفیت آموزش و پژوهش دارند (Barbera et al., 2014; Fontaine et al., 2023; Keramati, 2021; Maarefvand & Shafiabady, 2024; Paradis et al., 2018; Sadat Mousavi & Ebrahimi, 2024; Wulf et al., 2018). بر اساس نظر دژنه و همکاران (۲۰۲۲)، ارزیابی شایستگی‌های تدریس هسته‌ای معلمان حرفه‌ای در اتیوپی نشان می‌دهد که توانمندی‌های تدریسی نقش مهمی در بهبود کیفیت آموزش دارند (Dejene et al., 2022). در همین راستا، بررسی توانمندی‌های اعضای هیأت علمی دانشگاه‌ها از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است تا بتوان کیفیت آموزش و پژوهش را ارتقاء داد. پژوهش‌گران بسیاری به بررسی شایستگی‌های معلمان و اعضای هیأت علمی پرداخته‌اند. به عنوان مثال، پژوهش درونیس و همکاران (۲۰۲۲) نشان می‌دهد که شایستگی‌های معلمان در آموزش عالی شامل مهارت‌های تدریسی، توانمندی‌های پژوهشی و ارتباطات بین‌فردی است. این پژوهش‌ها نشان می‌دهند که داشتن شایستگی‌های متنوع و جامع برای اعضای هیأت علمی ضروری است (Dervenis et al., 2022).

بر اساس بررسی‌های صورت گرفته در مطالعات مختلف، شایستگی‌های اعضای هیأت علمی را می‌توان در چندین بعد دسته‌بندی کرد. در پژوهش حاضر، چهار بعد اصلی شایستگی‌های اخلاقی، علمی، ارتباطی و فناوری اطلاعات مدنظر قرار گرفته است. این ابعاد شامل مولفه‌ها و شاخص‌های متعددی است که در ادامه به بررسی هر یک پرداخته می‌شود. شایستگی‌های اخلاقی به عنوان یکی از ابعاد مهم شایستگی‌های اعضای هیأت علمی مطرح است. این شایستگی‌ها شامل مولفه‌هایی نظیر قاطعیت در انجام وظایف کاری، وجدان کاری، برقراری عدالت در کلاس درس و احترام به دانشجویان و همکاران است. به عنوان مثال، مطالعه‌ای توسط ایلفتی و چوکلا (۲۰۱۶) نشان می‌دهد که باورهای اپیستمولوژیک و شایستگی‌های تدریس نقش مهمی در شکل‌گیری رفتارهای اخلاقی معلمان دارند. شایستگی‌های علمی نیز یکی دیگر از ابعاد مهم شایستگی‌های اعضای هیأت علمی است. این شایستگی‌ها شامل مولفه‌هایی نظیر توانایی در مدیریت کلاس درس، تسلط به موضوع درس، و انجام ارزیابی‌های مستمر در طول دوره آموزشی است (Efiliti & Çoklar, 2016). پژوهش هوآی (۲۰۲۱) نشان می‌دهد که ایجاد چارچوب‌های شایستگی تدریس تلفیقی برای برنامه‌های آموزشی عمومی می‌تواند به بهبود کیفیت تدریس و یادگیری کمک کند. شایستگی‌های ارتباطی نیز از اهمیت ویژه‌ای برخوردارند. این شایستگی‌ها شامل مولفه‌هایی نظیر متعهدانه رفتار کردن نسبت به دیگران، نشان دادن گرمی و پذیرش نسبت به دیگران و داشتن ارتباط روشن و عاری از ابهام با دیگران است (Hoai, 2021). به عنوان مثال، پژوهش سوانک و هاوسکنچت (۲۰۱۹) نشان می‌دهد که شایستگی‌های تدریسی در آموزش مشاوران شامل مهارت‌های ارتباطی قوی و توانایی برقراری ارتباط مؤثر با دانشجویان و همکاران است. با توجه به پیشرفت‌های سریع فناوری، شایستگی‌های فناوری اطلاعات نیز به عنوان یکی از ابعاد مهم شایستگی‌های اعضای هیأت علمی مطرح است (Swank & Houseknecht, 2019). این شایستگی‌ها شامل مولفه‌هایی نظیر توانایی استفاده از نرم‌افزارها و سخت‌افزارهای آموزشی و توسعه ساختار دانشی در حوزه فناوری اطلاعات است. مطالعه‌ای توسط هن و همکاران (۲۰۲۲) نشان می‌دهد که اجرای شایستگی‌های دیجیتالی در آموزش علوم دانشگاهی می‌تواند به بهبود کیفیت تدریس و یادگیری کمک کند (Henne et al., 2022).

مطالعات متعددی به بررسی شایستگی‌های اعضای هیأت علمی در زمینه‌های مختلف پرداخته‌اند. پژوهش القتلی و چوکلا (۲۰۱۶) نشان می‌دهد که باورهای اپیستمولوژیک و شایستگی‌های تدریس نقش مهمی در شکل‌گیری رفتارهای اخلاقی معلمان دارند. این پژوهش‌ها نشان می‌دهند که داشتن شایستگی‌های متنوع و جامع برای اعضای هیأت علمی ضروری است (Efiliti & Çoklar, 2016). همچنین، تحقیقات نشان داده است که شایستگی‌های اعضای هیأت علمی نقش مهمی در بهبود عملکرد آموزشی و پژوهشی دارند. به عنوان مثال، دوجانای و همکاران (۲۰۲۱) در مطالعه‌ای بر روی شایستگی‌های تدریس زبان خارجی برای ارتباطات بین فرهنگی، نشان دادند که توسعه شایستگی‌های مناسب می‌تواند به بهبود کیفیت تدریس و ارتقاء تعاملات بین فرهنگی کمک کند. این پژوهش‌ها بیانگر اهمیت شایستگی‌های متنوع و جامع برای اعضای هیأت علمی در ایجاد محیط‌های آموزشی موثرتر هستند (Doganay et al., 2021). در مطالعات دیگری مانند پژوهش لستاری و همکاران (۲۰۲۲)، توسعه شایستگی‌های معلمان پیش‌دبستانی مورد بررسی قرار گرفته است. این مطالعه نشان داد که ادراک و انگیزه معلمان نقش مهمی در توسعه شایستگی‌های آموزشی آنان دارد. این یافته‌ها بر اهمیت شناسایی و تقویت عوامل انگیزشی و ادراکی در بهبود شایستگی‌های معلمان تاکید می‌کنند و نشان می‌دهند که ارتقاء شایستگی‌های اعضای هیأت علمی نیازمند توجه به جنبه‌های مختلف شخصیتی و حرفه‌ای آن‌هاست (Lestari et al., 2022). پژوهش‌های دیگری نیز به بررسی شایستگی‌های فناوری اطلاعات در میان اعضای هیأت علمی پرداخته‌اند. برخی پژوهش‌گران به اجرای شایستگی‌های دیجیتالی در آموزش علوم دانشگاهی پرداختند و نشان دادند که این شایستگی‌ها می‌تواند به بهبود کیفیت تدریس و یادگیری کمک کنند. این یافته‌ها نشان می‌دهد که شایستگی‌های فناوری اطلاعات از جمله عوامل مهم در ارتقاء کیفیت آموزشی در دانشگاه‌ها هستند و نیازمند توجه ویژه در برنامه‌های توسعه حرفه‌ای اعضای هیأت علمی می‌باشند (Giulio & Defila, 2017; Henne et al., 2022; Hyatt & Williams, 2010; Shon, 2024).

بنابراین، هدف اصلی پژوهش حاضر، طراحی و تدوین الگوی شایستگی اعضای هیأت علمی دانشگاه فرهنگیان استان تهران است. این الگو با هدف بهبود کیفیت آموزش و پژوهش در دانشگاه فرهنگیان تدوین شده و شامل چهار بعد اصلی شایستگی‌های اخلاقی، علمی، ارتباطی و فناوری اطلاعات است. این الگو می‌تواند به عنوان یک ابزار کاربردی برای ارزیابی و بهبود شایستگی‌های اعضای هیأت علمی مورد استفاده قرار گیرد.

روش شناسی

پژوهش حاضر با هدف طراحی الگوی شایستگی اعضای هیأت علمی دانشگاه فرهنگیان استان تهران، از نظر اهداف کاربردی و از نظر داده‌ها، آمیخته اکتشافی (کیفی-کمی) انجام شده است. جامعه آماری پژوهش در دو بخش کیفی و کمی تنظیم شده است. در بخش کیفی، جامعه آماری شامل خبرگان حوزه مدیریت آموزشی است که به روش نمونه‌گیری هدفمند گلوله برفی انتخاب شدند و شامل ۱۵ نفر خبره می‌باشد. در بخش کمی، جامعه آماری شامل کلیه اعضای هیأت علمی دانشگاه فرهنگیان استان تهران به تعداد ۱۸۱ نفر (۱۱۱ مرد و ۷۰ زن) است که به روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای انتخاب شدند و بر اساس جدول مورگان، حجم نمونه ۱۱۹ نفر (۷۳ مرد و ۴۶ زن) تعیین شد.

در بخش کیفی، داده‌ها از طریق مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته جمع‌آوری شد. ابزار مورد استفاده در این بخش، یک فرم مصاحبه نیمه‌ساختاریافته بود که به کمک آن، داده‌ها با استفاده از روش‌های کدگذاری باز، محوری و انتخابی تحلیل شدند. این فرم مصاحبه، پس از انجام کدگذاری باز و محوری، به یک ابزار سنجش قابل‌اعتماد تبدیل شد که برای کدگذاری انتخابی به خبرگان ارسال گردید. در این مرحله، مصاحبه‌ها تا رسیدن به اشباع نظری ادامه یافت.

در بخش کمی، ابزار گردآوری داده‌ها یک پرسشنامه بود که بر اساس نتایج حاصل از بخش کیفی طراحی شد. پس از اشباع نظری خبرگان در مورد فرم مصاحبه بخش کیفی، فرم مذکور به پرسشنامه تبدیل شد. این پرسشنامه شامل شاخص‌هایی بود که از طریق دادن وزن به آن‌ها، بر اساس معیارهای استخراج شده از مرحله کیفی، طراحی گردید. پرسشنامه نهایی بر روی گروه نمونه به صورت تصادفی اجرا شد.

تحلیل داده‌های کیفی با استفاده از روش کدگذاری نظری (برگرفته از نظریه داده‌بنیاد) انجام شد. در این بخش، ابتدا داده‌ها با استفاده از کدگذاری باز تجزیه و تحلیل شدند تا مفاهیم و مقوله‌های اولیه استخراج شوند. سپس در مرحله کدگذاری محوری، ارتباط بین مقوله‌ها تعیین شد و در نهایت، با کدگذاری انتخابی، مقوله‌ها یکپارچه و به یک نظریه جامع تبدیل شدند. این فرآیند شامل تحلیل مصاحبه‌ها و متون به صورت خط به خط و شناسایی و استخراج مفاهیم و مقوله‌ها بود.

در بخش کمی، داده‌ها با استفاده از روش‌های آمار توصیفی و استنباطی تجزیه و تحلیل شدند. ابتدا، داده‌ها با استفاده از روش‌های مرسوم آمار توصیفی مانند رسم جداول، مشخصه‌های آماری و نمودارها توصیف شدند. سپس، برای تحلیل داده‌ها از تحلیل عاملی تاییدی (CFA) استفاده شد تا روابط بین متغیرهای مشاهده شده و عامل‌های مکنون بررسی شود. همچنین، آزمون‌های مختلف مانند تحلیل واریانس یک‌راهه و آزمون K-S برای اطمینان از نرمال بودن جامعه پژوهش به کار گرفته شد. روایی ابزار سنجش با استفاده از تحلیل عاملی تاییدی و برازندگی مدل مورد تایید قرار گرفت.

یافته‌ها

یافته‌های این پژوهش در دو بخش کیفی و کمی ارائه می‌شود. در مرحله کدگذاری انتخابی، چهار بعد، هشت مولفه و ۶۴ شاخص برای طراحی الگوی شایستگی اعضای هیأت علمی نهایی شد که در جدول زیر آمده است:

جدول ۱. نتایج تحلیل کیفی داده‌ها

ابعاد	مولفه‌ها	شاخص‌ها
شایستگی‌های اخلاقی	فردی	داشتن قاطعیت در انجام وظایف کاری، وجدان کاری، پایداری و خستگی ناپذیری، برقراری عدالت در کلاس درس بین دانشجویان، گذشت از خطاهای دیگران، امانتدار دانشجو، رعایت اصول اخلاق حرفه‌ای، داشتن روحیه عدالت و برابری، احترام به همه دانشجویان و همکاران، داشتن سعه صدر در برخورد با دیگران، مثبت اندیشی نسبت به افراد و وقایع، آراستگی ظاهری، مستدل و منطقی، منظم و وقت‌شناس
اجتماعی		رعایت اصول اخلاق حرفه‌ای، پذیرش تفاوت‌های افراد، احترام به تمامی دانشجویان و همکاران، رعایت هنجارهای دانشگاهی، داشتن روحیه تعاون و کار گروهی، ایجاد وحدت رویه، راهکار، خط مشی و اهداف بین گروه‌های کاری، مثبت اندیشی نسبت به افراد و وقایع
شایستگی‌های علمی	آموزشی	توانایی در مدیریت کلاس درس، آگاهی درسی و تسلط نسبت به موضوع درس، داشتن مدرک تحصیلی مرتبط با موضوع تدریس، انجام ارزیابی‌های مستمر در حین، پیش و پس از آموزش، توانایی استفاده از تکنولوژی و تجهیزات کمک آموزشی، بکارگیری روش‌ها، شیوه‌ها و فنون مختلف برای انتقال مطالب، تسلط به مطالب آموزشی، در نظر گرفتن توان و ظرفیت فراگیرندگان از نظر جنسیت، سن و... زمانبندی مناسب در ارائه مطالب درسی، داشتن طرح درس، تسلط و بکارگیری روش‌های مختلف نوین تدریس
پژوهشی		توانایی تبدیل دانستن به فناوری، توانایی رصد فناوری‌های جدید و تعیین مهارت‌های مورد نیاز جامعه، توانایی ارائه طرح‌های مهارتی به دانشگاه و اجرای آن، انجام پروژه‌های نظری و مهارتی در زمینه تخصص خود، نگارش مقاله و کتاب در زمینه تخصص خود

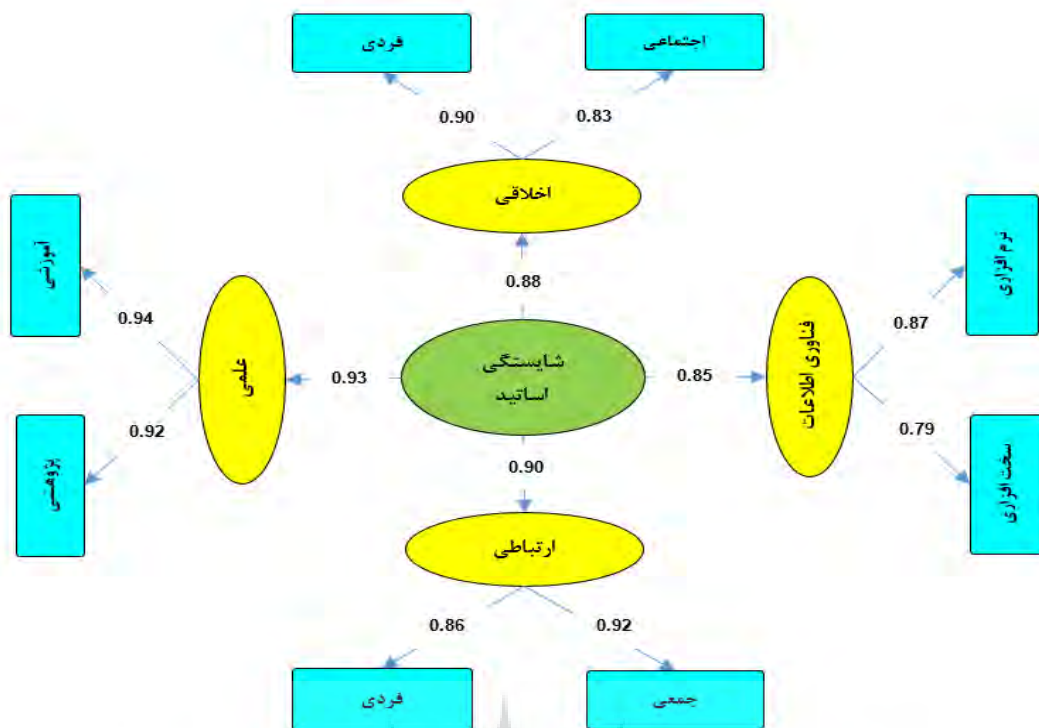
شایستگی‌های ارتباطی	بین فردی	متعهدانه رفتار کردن نسبت به دیگران در محیط کاری، نشان دادن گرمی و پذیرش نسبت به دیگران در محیط کاری، قابل اعتماد بودن، داشتن ارتباط روشن و عاری از ابهام با دیگران
	جمعی	مهارت در انجام کار آموزشی و پژوهشی مشترک با همکاران، توانایی و تمایل به انجام کار گروهی با همکاران، احساس مسئولیت نسبت به همکاران، کمک به همکاران در مواقع لزوم، کمک گرفتن از همکاران در مواقع لزوم، تعامل با همکاران و مشارکت در اجتماعات علمی، داشتن رابطه متقابل و محترمانه با همکاران و ذی‌نفعان
شایستگی‌های فناوری اطلاعات	نرم‌افزار	شرکت در دوره‌های کوتاه‌مدت جهت آشنایی با تکنولوژی‌های نرم‌افزاری با هدف افزایش و رشد شایستگی، توسعه ساختار دانشی در مقابل ساختار غیر دانشی در حوزه نرم‌افزار، امکان دسترسی کلیه کارکنان به فناوری نرم‌افزار در سازمان، وجود نرم‌افزار با سامانه الکترونیکی امن برای ثبت تجربیات و دانش، وجود نرم‌افزارهای لازم جهت ایجاد تالارهای گفت‌وگو (ساز و کارهای بحث گروهی مجازی)
	سخت‌افزار	شرکت در دوره‌های کوتاه‌مدت جهت آشنایی با تکنولوژی‌های سخت‌افزاری با هدف افزایش عملکرد و شایستگی، توسعه ساختار دانشی در مقابل ساختار غیر دانشی در حوزه سخت‌افزار، امکان دسترسی کلیه اساتید به فناوری سخت‌افزار در دانشگاه، وجود سخت‌افزارهای امن جهت ایجاد تالارهای گفت‌وگو (ساز و کارهای بحث گروهی مجازی)، شناخت نقاط قوت و ضعف سیستم‌های اطلاعاتی سخت‌افزاری دانشگاه

جدول ۲. ویژگی‌های توصیفی متغیرهای پژوهش

عامل‌ها	میانگین	کجی	کشیدگی
شایستگی‌های اخلاقی	۱۹,۵	-۱,۵۴۱	۳,۰۳۹
شایستگی‌های علمی	۱۴,۵	-۱,۴۷۳	۲,۵۴۱
شایستگی‌های فناوری اطلاعات	۱۲,۵	-۰,۸۱۴	۲,۰۱۴
شایستگی‌های ارتباطی	۸,۴	-۱,۳۴۱	۲,۳۰۷
اخلاق فردی	۵,۴۰	-۰,۱۴۲	۳,۱۳۵
اخلاق اجتماعی	۵,۳۶	-۱,۱۵۰	۲,۲۹
آموزشی	۵,۳۵	-۱,۵۱۲	۱,۰۸۹
پژوهشی	۵,۳۵	-۱,۳۵	۱,۷۷۰
نرم‌افزاری	۵,۳۵	-۱,۱۵۰	۲,۰۱۹
سخت‌افزاری	۵,۳۵	-۲,۳۱۴	۳,۷۶۹
ارتباطات فردی	۵,۳۴	-۱,۷۱۴	۲,۵۴
ارتباطات جمعی	۵,۳۲	-۲,۰۵۰	۳,۰۳۹

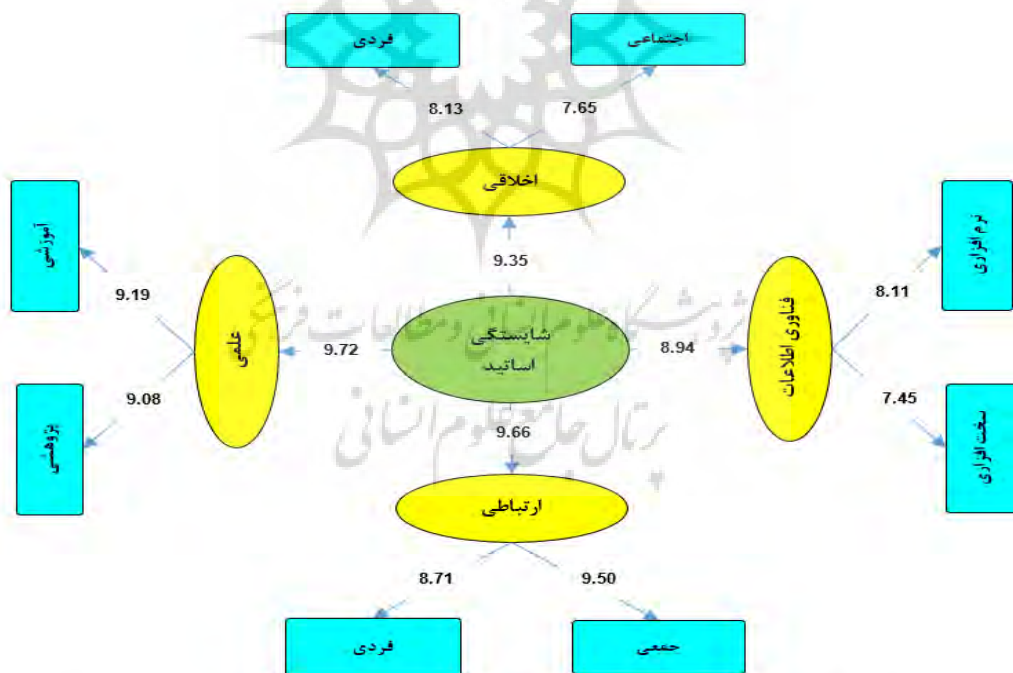
با توجه به جدول فوق، بیشترین میانگین ابعاد مربوط به بعد شایستگی‌های اخلاقی با میانگین ۱۹,۵ و کمترین میانگین مربوط به بعد شایستگی‌های ارتباطی با میانگین ۸,۴ است. همچنین توزیع نمرات همه ابعاد و مولفه‌ها دارای کجی منفی هستند. به عبارتی دیگر، مجموع مجذور نمرات آن‌ها از میانگین عددی منفی است و نمرات اکثر افراد در این مقیاس‌ها از میانگین بیشتر است. توزیع نمرات مولفه سخت‌افزاری (۳,۳۱۴-) بیشترین و توزیع نمرات مولفه اخلاق فردی (۰,۱۴-) کمترین کجی را دارد. توزیع نمرات همه ابعاد و مولفه‌ها دارای کشیدگی مثبت هستند، بدین معنی که نمره اکثر افراد در این مقیاس‌ها نزدیک به میانگین قرار دارد. بنابراین با توجه به نتایج به دست آمده، توزیع نمونه مورد نظر نرمال است و می‌توان گفت که نمونه کاملاً معرف جامعه مورد نظر می‌باشد.

در بخش کمی پژوهش، به منظور تعمیم نتایج به جامعه‌ای که از آن استخراج شده است، از آزمون تحلیل عامل تاییدی استفاده شده است. نتایج این تحلیل در جداول و نمودارهای زیر ارائه شده است.

Chi-square=3509.17, df = 1205, P-value = 0.0000, RMSEA = 0.059

شکل ۱. مدل عمومی پژوهش (تحلیل مسیر) در حالت ضرایب استاندارد

Chi-square=3509.17, df = 1205, P-value = 0.0000, RMSEA = 0.059

شکل ۲. مدل عمومی پژوهش (تحلیل مسیر) در حالت ضرایب معناداری (ضرایب t)

برای مشخص کردن میزان برازش مدل عمومی پژوهش، از شاخص‌های قابل ارائه در نرم‌افزار لیزرل استفاده شد که این شاخص‌ها در جدول زیر آمده است:

جدول ۳. شاخص‌های برازش مدل عمومی پژوهش

شاخص	دامنه قابل پذیرش	میزان به دست آمده
X2	-	3509.17
Df	-	1205
X2/df	کمتر از ۳	2.91
RMSEA	کمتر از ۰,۰۸	0.059
CFI	بیشتر از ۰,۹	0.95
IFI	بیشتر از ۰,۹	0.94
RFI	بیشتر از ۰,۹	0.93
GFI	بیشتر از ۰,۹	0.92
AGFI	بیشتر از ۰,۹	0.90

بر اساس نتایج جدول شماره ۲، نسبت χ^2 دو به درجه آزادی ۲,۹۱ است. مقدار ریشه دوم واریانس خطای تقریب برابر با ۰,۰۵۹ است که میزان قابل قبولی در برازش مدل تلقی می‌شود. سایر شاخص‌های برازندگی مانند نیکویی برازش (GFI) و تعدیل یافته نیکویی برازش (AGFI) و سایر مشخصه‌ها نیز مقادیر بالای ۰,۹ را نشان می‌دهند که به عنوان شاخص‌های مطلوب برازندگی الگو تلقی می‌شوند. همان‌طور که در نمودارهای شماره ۱ و ۲ مشاهده می‌شود، بر اساس نتایج مدل‌یابی می‌توان گفت مدل از برازش نسبتاً خوبی با داده‌ها برخوردار است.

این یافته‌ها نشان می‌دهد که الگوی شایستگی اعضای هیأت علمی دانشگاه فرهنگیان استان تهران شامل چهار بعد اصلی (شایستگی‌های اخلاقی، علمی، ارتباطی و فناوری اطلاعات) و هشت مولفه و ۶۴ شاخص، توانسته است به خوبی ابعاد و مولفه‌های مورد نیاز برای ارزیابی شایستگی‌های اعضای هیأت علمی را شناسایی و تایید کند. این مدل می‌تواند به عنوان یک ابزار مهم برای بهبود کیفیت آموزش و پژوهش در دانشگاه فرهنگیان مورد استفاده قرار گیرد.

بحث و نتیجه‌گیری

یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که الگوی شایستگی‌های اعضای هیأت علمی دانشگاه فرهنگیان استان تهران شامل چهار بعد اصلی شایستگی‌های اخلاقی، علمی، ارتباطی و فناوری اطلاعات است. این ابعاد شامل مولفه‌ها و شاخص‌های متعددی است که می‌تواند به بهبود کیفیت آموزش و پژوهش در دانشگاه فرهنگیان کمک کند.

نتایج نشان داد که شایستگی‌های اخلاقی به عنوان یکی از ابعاد مهم شایستگی‌های اعضای هیأت علمی مطرح است. این بعد شامل مولفه‌هایی نظیر قاطعیت در انجام وظایف کاری، وجدان کاری، برقراری عدالت در کلاس درس، و احترام به دانشجویان و همکاران است. این یافته‌ها با نتایج مطالعات دژنه و همکاران (۲۰۲۲) همخوانی دارد که نشان می‌دهد توانمندی‌های تدریسی و اخلاقی معلمان نقش مهمی در بهبود کیفیت آموزش دارند (Dejene et al., 2022). همچنین، پژوهش الفتلی و چوکلار (۲۰۱۶) نشان می‌دهد که باورهای اپیستمولوژیک و شایستگی‌های تدریس نقش مهمی در شکل‌گیری رفتارهای اخلاقی معلمان دارند. بنابراین، تقویت شایستگی‌های اخلاقی می‌تواند به بهبود عملکرد آموزشی اعضای هیأت علمی منجر شود (Efiliti & Çoklar, 2016). شایستگی‌های علمی نیز یکی دیگر از ابعاد مهم شایستگی‌های اعضای هیأت علمی است. این بعد شامل مولفه‌هایی نظیر توانایی در مدیریت کلاس درس، تسلط به موضوع درس، و انجام ارزیابی‌های مستمر در طول دوره آموزشی است. یافته‌های این پژوهش با نتایج مطالعات هوآی (۲۰۲۱) همخوانی دارد که نشان می‌دهد ایجاد چارچوب‌های شایستگی تدریس تلفیقی برای برنامه‌های آموزشی عمومی می‌تواند به بهبود کیفیت تدریس و یادگیری کمک کند (Hoai, 2021). همچنین، پژوهش شون (۲۰۲۴) نیز تأکید می‌کند که توسعه شایستگی‌های علمی و تدریسی اعضای هیأت علمی می‌تواند به ارتقاء کیفیت آموزش و پژوهش در دانشگاه‌ها منجر شود (Shon, 2024).

شایستگی‌های ارتباطی نیز از اهمیت ویژه‌ای برخوردارند. این بعد شامل مولفه‌هایی نظیر متعهدانه رفتار کردن نسبت به دیگران، نشان دادن گرمی و پذیرش نسبت به دیگران، و داشتن ارتباط روشن و عاری از ابهام با دیگران است. یافته‌های این پژوهش با نتایج مطالعات سوانک و هاوسکنچت (۲۰۱۹) همخوانی دارد که نشان می‌دهد شایستگی‌های تدریسی در آموزش مشاوران شامل مهارت‌های ارتباطی قوی و توانایی برقراری ارتباط مؤثر با دانشجویان و همکاران است (Swank & Houseknecht, 2019). این نتایج همچنین با مطالعات گولی و دفلا (۲۰۱۷) تطابق دارد که بر اهمیت تقویت شایستگی‌های ارتباطی در محیط‌های آموزشی تأکید دارند (Giulio & Defila, 2017).

شایستگی‌های فناوری اطلاعات نیز به عنوان یکی از ابعاد مهم شایستگی‌های اعضای هیأت علمی مطرح است. این بعد شامل مولفه‌هایی نظیر توانایی استفاده از نرم‌افزارها و سخت‌افزارهای آموزشی و توسعه ساختار دانشی در حوزه فناوری اطلاعات است. نتایج این پژوهش با مطالعات هن و همکاران (۲۰۲۲) همخوانی دارد که نشان می‌دهد اجرای شایستگی‌های دیجیتالی در آموزش علوم دانشگاهی می‌تواند به بهبود کیفیت تدریس و یادگیری کمک کند (Henne et al., 2022). همچنین، پژوهش واتفا (۲۰۲۴) نشان می‌دهد که توسعه شایستگی‌های فناوری اطلاعات می‌تواند به بهبود عملکرد آموزشی اعضای هیأت علمی کمک کند (Watfa, 2024).

این پژوهش با محدودیت‌هایی همراه بوده است که باید در تفسیر نتایج مدنظر قرار گیرد. اولاً، جامعه آماری پژوهش تنها شامل اعضای هیأت علمی دانشگاه فرهنگیان استان تهران بوده است و نتایج به دست آمده ممکن است به سایر دانشگاه‌ها و موسسات آموزشی قابل تعمیم نباشد. ثانیاً، ابزار گردآوری داده‌ها شامل مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته و پرسشنامه بوده است که ممکن است نتواند تمامی جوانب شایستگی‌های اعضای هیأت علمی را به طور کامل شناسایی کند. ثالثاً، این پژوهش از روش‌های کیفی و کمی برای تحلیل داده‌ها استفاده کرده است که ممکن است به دلیل تفاوت‌های روش‌شناختی نتایج متناقضی به دست آمده باشد.

برای پژوهش‌های آینده، پیشنهاد می‌شود که بررسی شایستگی‌های اعضای هیأت علمی در سایر دانشگاه‌ها و موسسات آموزشی نیز انجام شود تا نتایج به دست آمده قابل تعمیم باشد. همچنین، بررسی تأثیر اجرای الگوی شایستگی‌های تدوین شده در بهبود کیفیت آموزش و پژوهش در دانشگاه فرهنگیان می‌تواند موضوع پژوهش‌های آینده قرار گیرد. علاوه بر این، استفاده از روش‌های متنوع‌تر و جامع‌تر برای گردآوری و تحلیل داده‌ها می‌تواند به بهبود دقت و اعتبار نتایج کمک کند. به عنوان مثال، استفاده از روش‌های تحلیل ترکیبی و مقایسه‌ای بین دانشگاه‌ها و موسسات مختلف می‌تواند به درک بهتر شایستگی‌های اعضای هیأت علمی کمک کند.

با توجه به نتایج پژوهش، پیشنهاد می‌شود که دانشگاه فرهنگیان استان تهران از الگوی شایستگی‌های تدوین شده برای ارزیابی و بهبود شایستگی‌های اعضای هیأت علمی خود استفاده کند. این الگو می‌تواند به عنوان یک ابزار کاربردی برای شناسایی نقاط قوت و ضعف اعضای هیأت علمی و ارائه برنامه‌های آموزشی و توسعه‌ای مناسب مورد استفاده قرار گیرد. همچنین، پیشنهاد می‌شود که دوره‌های آموزشی و کارگاه‌های تخصصی برای تقویت شایستگی‌های اخلاقی، علمی، ارتباطی و فناوری اطلاعات اعضای هیأت علمی برگزار شود. این دوره‌ها می‌توانند به ارتقاء کیفیت تدریس و پژوهش و بهبود عملکرد کلی اعضای هیأت علمی منجر شوند.

در نهایت، پیشنهاد می‌شود که دانشگاه‌ها و موسسات آموزشی به تقویت همکاری‌های بین‌المللی و تبادل تجربیات با سایر دانشگاه‌ها و موسسات پرداخته و از تجربیات موفق در زمینه بهبود شایستگی‌های اعضای هیأت علمی بهره‌مند شوند. این همکاری‌ها می‌تواند به ارتقاء کیفیت آموزش و پژوهش در سطح ملی و بین‌المللی کمک کند.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

تشکر و قدرانی

بدین وسیله پژوهشگران از شرکت کنندگان در پژوهش به دلیل مشارکت فعال در پژوهش و از مسئولان آن‌ها به دلیل موافقت جهت انجام پژوهش و انجام پرسشنامه تقدیر و تشکر می‌شود.

References

- Barbera, E., Layne, L., & Gunawardena, C. N. (2014). Designing Online Interaction to Address Disciplinary Competencies: A Cross-Country Comparison of Faculty Perspectives. *The International Review of Research in Open and Distributed Learning*, 15(2). <https://doi.org/10.19173/irrodl.v15i2.1418>
- Dejene, D., Stekelenburg, J., Versluis, M., Ayalew, F., & Asemu, Y. M. (2022). Assessment of Core Teaching Competency of Health Professional Educators in Ethiopia: An Institution-Based Cross-Sectional Study. *BMJ open*, 12(9), e059502. <https://doi.org/10.1136/bmjopen-2021-059502>
- Dervenis, C., Fitsilis, P., & Iatrellis, O. (2022). A Review of Research on Teacher Competencies in Higher Education. *Quality Assurance in Education*, 30(2), 199-220. <https://doi.org/10.1108/qa-08-2021-0126>
- Doganay, Y., Davronzhon, G., & Kurmangazi, S. (2021). The Concept of Competence in Foreign Language Teaching for Intercultural Communication. *Eurasian Journal of Higher Education*, 2(2), 39-46. <https://doi.org/10.31039/ejohe.2021.2.23>
- Efiliti, E., & Çoklar, A. N. (2016). The Analysis of the Relationship Between Epistemological Beliefs and TPACK Education Competence Among Pre-Service Teachers. *Journal of Human Sciences*, 13(2), 2960. <https://doi.org/10.14687/jhs.v13i2.3593>
- Fontaine, R., Khemakhem, H., & Wolcott, S. (2023). Enhancing Students' Enabling Competencies: Student Perspectives and Recommendations for Educators*. *Accounting Perspectives*, 22(1), 111-138. <https://doi.org/10.1111/1911-3838.12326>
- Giulio, A. D., & Defila, R. (2017). Enabling University Educators to Equip Students With Inter- And Transdisciplinary Competencies. *International Journal of Sustainability in Higher Education*, 18(5), 630-647. <https://doi.org/10.1108/ijsh-02-2016-0030>
- Henne, A., Möhrke, P., Thoms, L. J., & Huwer, J. (2022). Implementing Digital Competencies in University Science Education Seminars Following the DiKoLAN Framework. *Education Sciences*, 12(5), 356. <https://doi.org/10.3390/educsci12050356>
- Hoai, V. T. T. (2021). Integrated Teaching Competency Framework for General Education Program: Suggestions and Recommendations for Natural Science Teachers. *Vnu Journal of Science Education Research*. <https://doi.org/10.25073/2588-1159/vnuer.4609>
- Hyatt, L., & Williams, P. (2010). 21st Century Competencies for Doctoral Leadership Faculty. *Innovative Higher Education*, 36(1), 53-66. <https://doi.org/10.1007/s10755-010-9157-5>
- Keramati, M. R. (2021). A Comparison of Health-Related Quality of Life and Job Satisfaction in Physically Active and Sedentary Faculty Members. *International Journal of Education and Cognitive Sciences*, 2(3), 23-32. <https://doi.org/10.22034/injoas.2021.160725>
- Lestari, N. G. A. M. Y., Sumantri, M. S., & Dhieni, N. (2022). Development of Early Childhood Education Teacher Competency: Reviewed From Perception and Teacher's Motivation. *Jurnal Kependidikan Jurnal Hasil Penelitian Dan Kajian Kepustakaan Di Bidang Pendidikan Pengajaran Dan Pembelajaran*, 8(2), 491. <https://doi.org/10.33394/jk.v8i2.5145>
- Maarefvand, A., & Shafiabady, A. (2024). Effectiveness of Shafie-Abadi's Multidimensional Model Training on Enhancing Occupational Well-being and Quality of Work Life among Teachers in Qom City. *International Journal of Education and Cognitive Sciences*, 4(4), 21-30. <https://doi.org/10.61838/kman.ijecs.4.4.3>
- Paradis, E., Zhao, R., Kellar, J., & Thompson, A. (2018). How Are Competency Frameworks Perceived and Taught?: An Exploratory Study in the Context of Pharmacy Education. *Perspectives on Medical Education*, 7(3), 200-206. <https://doi.org/10.1007/s40037-018-0432-y>
- Sadat Mousavi, S., & Ebrahimi, A. (2024). Structural Model of the Effect of Psychological Capital on Innovative Behavior in Teaching: The Mediating Role of Conscientiousness Personality Trait. *International Journal of Education and Cognitive Sciences*, 4(4), 1-10. <https://doi.org/10.61838/kman.ijecs.4.4.1>
- Shon, S. (2024). Nursing Faculty Development Program for Digital Teaching Competence. *BMC Medical Education*, 24(1). <https://doi.org/10.1186/s12909-024-05453-8>
- Swank, J. M., & Houseknecht, A. (2019). Teaching Competencies in Counselor Education: A Delphi Study. *Counselor Education and Supervision*, 58(3), 162-176. <https://doi.org/10.1002/ceas.12148>
- Wafsa, S. F. E. (2024). Training Program for Improving Nursing Educators' Clinical Teaching Competencies and Its Effect on Nursing Student Achievement. *Journal of Nursing Science Benha University*, 5(1), 438-445. <https://doi.org/10.21608/jnsbu.2024.337825>
- Wulf, K., Hurtubise, L., Brod, H., & Binkley, P. F. (2018). The CARE Inventory: A Self-Reflective, Behavior-Based Instrument to Guide Professional Development and Mentorship of Academic Faculty. *Mededportal*. https://doi.org/10.15766/mep_2374-8265.10763